

EGY UJABB MAGYAR NYELVEMLEKTÖREDÉK.

JABLONKAY GÁBOR S. J.-TÓL.

(Három hasonmás melléklettel.)

Folyó év július havában a jézustársasági nagyszombati rendház könyvtárában kutatván, egy pergamenkötésű könyv kötésének hátlapján régi magyar írást vettem észre, a melyet e sorokban szándékom az érdeklődők előtt is ismertetni. A könyv a «Magnum Speculum Exemplorum»-nak Major János S. J. által bővített 1611-iki nyolczadrétű kiadása; és a nagyszombati rendház könyvtárában II. 1310. jelzéssel van beiktatva. Zölde pergamenbe van kötve, de minthogy a kötés hátlapja valamikor levált, a szóban forgó nyelvemléktöredék hárttyája szolgált pótlására. A ház előjárója, Hippich István S. J., engedélyével óvatosan lefejtettem a hárttyalapot; s ekkor kiderült, hogy két darabból állt, úgy hogy a jelenlegi két töredék részben két írott sornyi szélességben egybe volt ragasztva. A kisebbik töredék e sorainak betűi részben át is ragadtak a nagyobbik töredékre s így az olvasást némiképp megnehezítik.

A nagyobbik töredék 14·3 cm. hosszú és 9·3 cm. széles, a kisebbik 7·2 cm. hosszú és 9·4 cm. széles pergamenszelet. Mindkettőn az írás 8 cm.-nyi sorokat tölt ki; s így 1·3 (1·4) cm.-nyi oldalszegély marad üresen, a nagyobbik szeleten a sorok fölött is még 1·2 cm.-nyi szegély van. A sorokat egymástól 6—7 mm.-nyire álló vörös vonalak választják el. Tizenkilenc ilyen írott sor áll a nagyobb szöveg mindkét oldalán; tíz a kisebbikén.

A pergamen simább, kidolgozottabb oldala a kötéskor befelé került s így jobban megőrizte a festék színét (*a*) és *c*) oldal); a durvább fele a pergamennek kifelé volt fordítva, ennek következtében jobban ki volt téve az idő viszontagságainak. Több sora nem is olvasható. Több más sorát csak azon szerencsés körülménynél fogva tudtuk elolvasni, hogy a betűk mélyen bevésődtek a hárttyába s így oldalvilágítással vagy átbocsátott

fénynyel még kitalálhatók. A kötésnek kidomborodó keresztzsinórijait fedő sorok azonban csaknem az olvashatatlanságig elmosódtak. Megkísérlettük fényképezés útján segíteni a nehézségen, hogy mily sikerrel, a mellékelt ábrák mutatják. Kémiai uton nem mertük az írást felfrissíteni, mert féltünk, hogy a hártya szenved miatta.

Három ok teszi valószínűvé, hogy e töredékek a szent Ferencz-rendi nyelvemlékek közé tartoznak. Az egyik, hogy a könyv, a melyről lefejtettük, valamikor (1765-ben) a besnyői kapuczinus kolostoré volt. A másik, a mely a dömés eredetet kizárja, az, hogy világos szó van benne szűz Mária szeplőtelen fogantatásáról: «kit meg tarta meegh az eredet binnek zepleietl es». Végre a helyesírásnak némely sajátosságai, főkép a *cs* betűnek *ℒ* jeggyel való írása, amellyel épen ferenczes nyelvemlékeinkben találkozunk.

Tartalma szerint a szöveg Krisztus Urunk kínszenvedéséről szól. Valószínűleg az Olajfák hegyén lefolyt haláltusának egy részlete, talán az angyalok vagy az angyal erősítő, vigasztaló beszéde van benne körülírva. Némikép hasonló hozzá a Weszprémi Codex ugyanezen tárgyú elmékedése; de csakis némikép. (Nyelvemléktár II. 18., 19. lap.)

A szöveg a következő:

Az *a*) oldalon (1. melléklet):¹

1. a pokol telik meg wellok · de
2. meñorzag úgan puztan ma
3. rad. maga oda terõmtõtted
4. uala õket. *En*² edes uram ief
5. uf uai kõnyorul immar awağ
6. *ℒak*³ atte zentfegõs anñadon ki(t)⁴
7. meg tarta meegh az eredet bin
8. nek zepleietl es. teken.ℒed meg
9. atte zeretõ tanetuanidat kiket

¹ Áttekinthetés kedvéért neveztük el így az oldalokat; a tárgyi összefüggést csak az *a*) és *b*) oldal közt lehet megállapítani.

² A dõlt betűk és sorok vörös betűkkel vannak írva a nyelvemlékben.

³ A *cs* betű az *ℒ*-hez hasonló jellel van írva. Az *õ*, *õ* pedig így: *o*.

⁴ A *t-t* a hasábszegélyző vonal fedni látszik.

10. uğan tarttottad mint edes fi
11. aiat. *O* en edes uram iefus
12. ha te maftan meg voniandod
13. magadat a halaltul (?)¹ hatt (?) mind
14. kinokra (?) mennek zegenok. de
15. nem alkalmas en edes terom (?)
16. tom hog a pokolbeli erdog ura
17. lkogek atte ziledon. mert iften
18. nek ania. es meiorzagnak ke
19. ralne azzonia. annak okaert

A *b*) oldalon (2. melléklet):

1. en edes iduezetem *Lak* keueffe
2. lezon a kennak zenuedeffe. de
3. mind orok (vagy: oroke?) meg marad a
4. uigaffag es iduoffeg. *ffelele*
5. *erre az kegelmes iefus mon*
6. *duan.* uay (?) s igon keuanom az
7. embernek (?)
8. laztom magamnak lt . .
9. me az en mehei zent atam (?)
10. teromtotte onnon zomefere es
11. hafonlatoffagara. *O* meg gon
12. dolhatatlan nag zeretet. im
13. az iftennek (?) zent fia inkab a
14. kara (?) maganak (?) ualasztani a
15. halalt hog *Lak* ember iduzo
16. *lne. kuuetkozik azyz maria*
17. *nak kofserufege. mert mikor*
18. *on² vronk iefus ekeppen ima*
19. *dkozneiek. kezde az zyz maria*

A *c*) oldalon (3. melléklet):

1. marada az iftennek paran*Lola*
2. taban. kyert az emberi nemze(t?)

¹ A biztosan meg nem állapítható szók mellé kérdőjelet tettünk.

² A két következő sorra átragadt a *c*) oldal 9. és 10. sora.

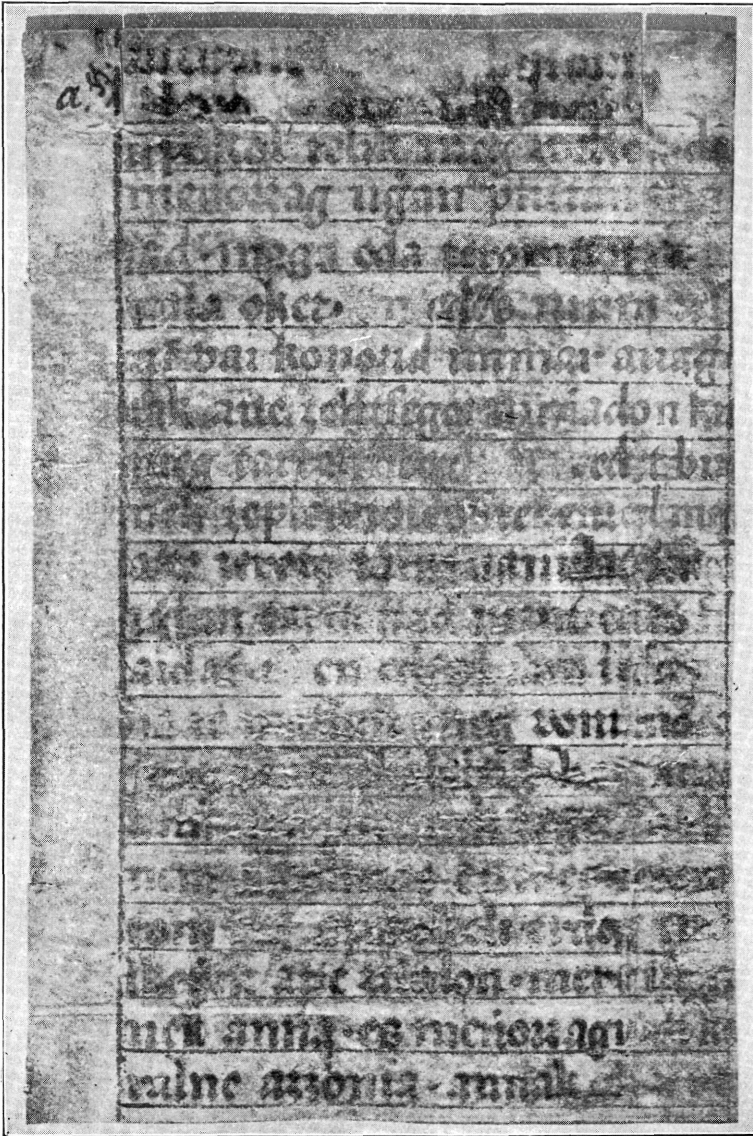
3. ol (?) alhatatlanna es korra len
4. hog femmikeppen nem alhat
5. erdognek kefertetinek ellene:
6. Annak okaert kolde ez wafze
7. geket atte menei zent afad hog
8. mind kezedet labadat zegezte
9. ffed uele eroffen a koroztfahoz
10. ug annera hog mondhattad a

A *d)* oldalon:

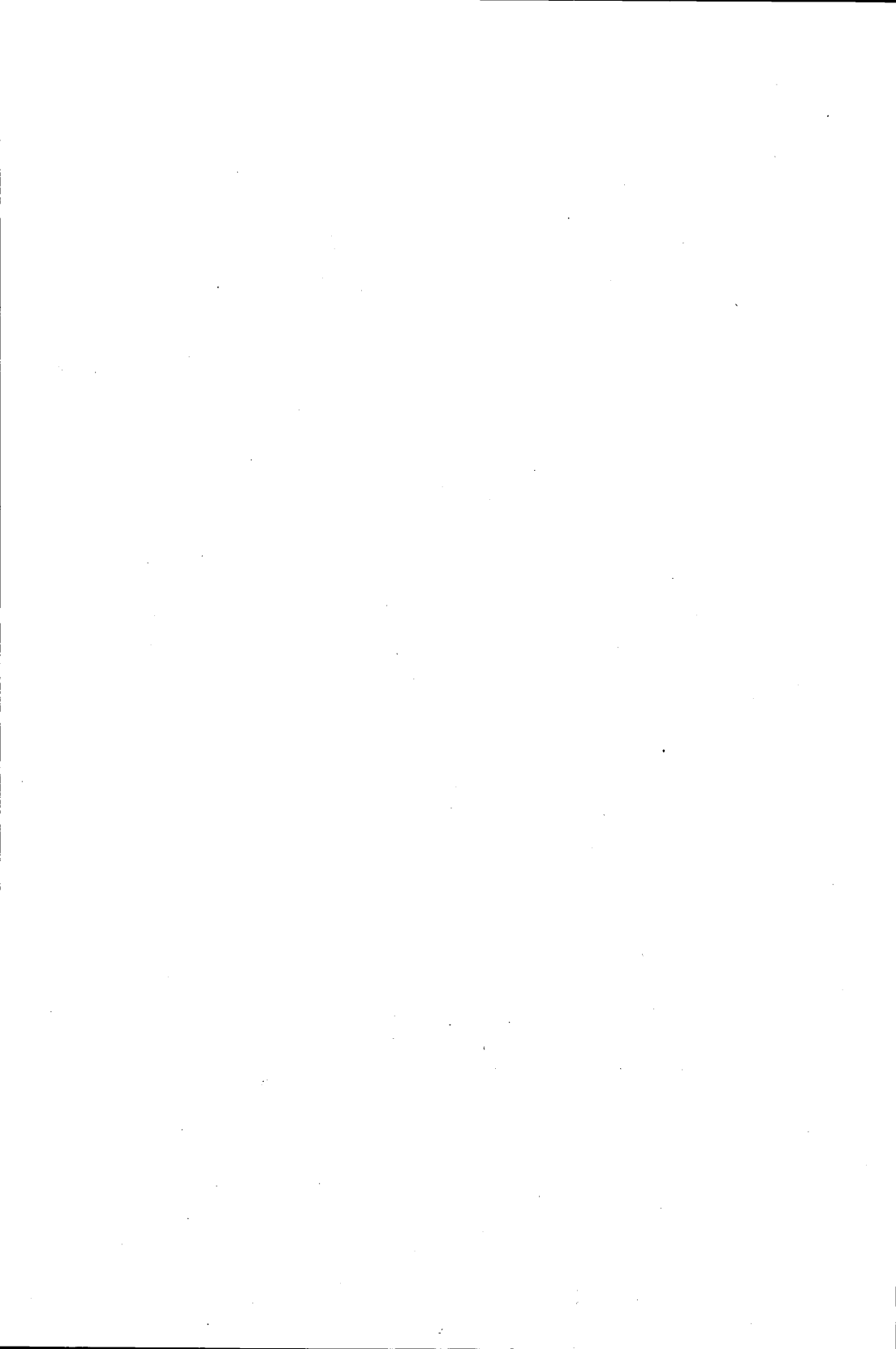
1. az (es ?) pokolban · meg emlék |¹ozzel (?)
2. nak (?) miatta (?)
3. uetkozek · azért kolde ezt atte
4. menei zent afad hog tennen
5. ualladon uonad ky a kennak
6. helere es ot rayta meg haal
7. *O en edes azonom mariam*
8. igon rezkot uala atte zilotted (?)
9. hog lata ez koroztot mert ug
10. an Lodalkozik uala nag uolt

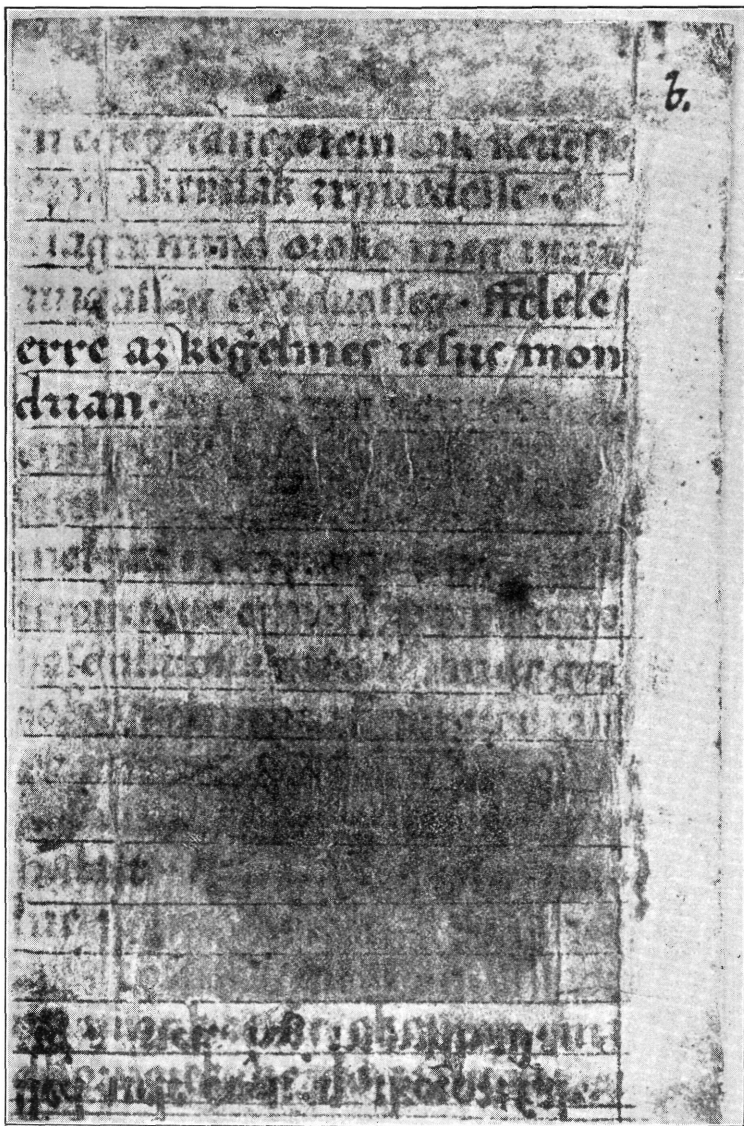
Ezzel véget ér a kis hártyanyelvemlék. Korát illetőleg még nem merünk dönteni, habár a legtöbb valószínűség a mellett látszik szólani, hogy a XV. század végéről, vagy a XVI. század elejéről való. Egyelőre megelégszünk azzal, hogy a töredéket közzétettük s így amúgy is csekély számú nyelvemlékeinket egy eddig ismeretlennel megtoldhattuk.

¹ A lap itt be van vágva.

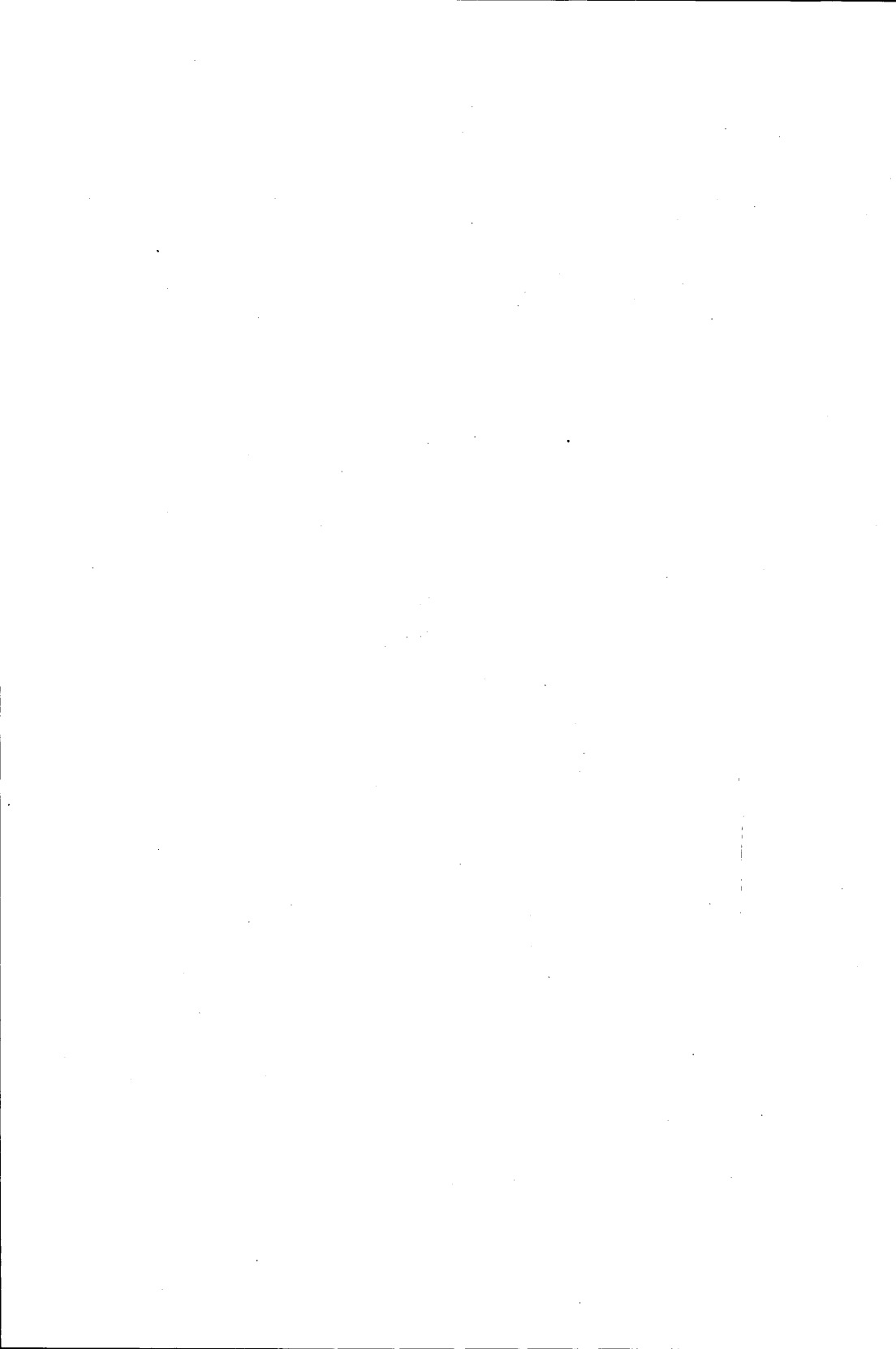

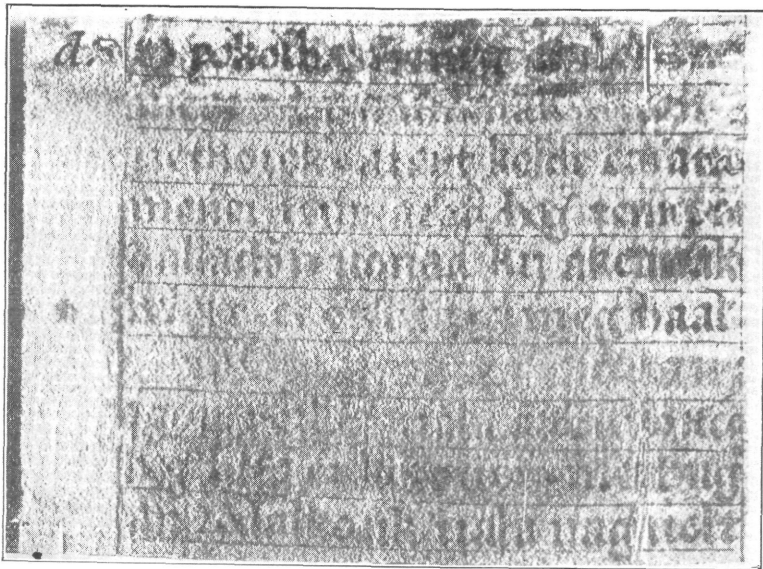
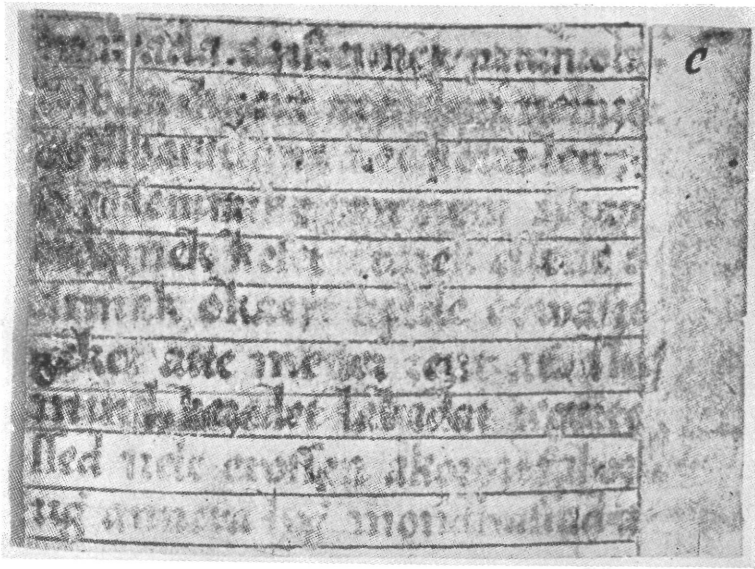
A Nagyszombaton talált nyelvemlék a lapja.

A Nagyszombaton talált nyelvemlék b lapja.

A Nagyszombaton talált nyelvemlék c és d lapja.

